תורה אור

*גברא אגברא קא רמית נהרדעי אמרי *אפילו אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן מצטרפים כמאן: כרבי יהושע בן קרחה, אימר דשמעת ליה לרבי יהושע בן קרחה היכא דלא מכחשי אהדדי, היכא דמכחשי אהדדי מי אמר? אלא הוא דאמר כי האי תנא *דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מאתים ואחת אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה. אחד אומר חבית של יין ואחד אומר חבית של שמן, הוה עובדא ואתי לקמיה דרבי אמי, חייביה רבי אמי לשלומי ליה חביתא דחמרא מיגו חביתא דמשחא. כמאן כר"ש בן אלעזר? אימר דאמר ר"ש [ב"א] היכא דיש בכלל מאתים מנה, כי האי גוונא מי אמר? לא צריכא לדמי. אחד אומר בדיוטא העליונה ואחד אומר בדיוטא התחתונה אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבי וצירף עדותן: ומניין לכשיצא כו': תנו רבנן *מניין לכשיצא לא יאמר הריני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי? תלמוד לומר °לא תלך רכיל בעמך ואומר °הולך רכיל מגלה סוד. ההוא תלמידא דנפיק עליה קלא דגלי מילתא דאיתמר בי מדרשא בתר עשרין ותרתין שנין אפקיה רב אמי מבי מדרשא אמר דין גלי רזיא:

ויקרא יט משלי יא

מתני' כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין. *אמרו לו כל ראיות שיש לך הבא מיכן עד שלשים יום (א) מצא בתוך שלשים יום סותר, לאחר שלשים יום אינו סותר אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים. אמר לו הבא עדים ואמר אין לי עדים, אמר הבא ראיה ואמר אין לי ראיה ולאחר זמן הביא ראיה, ומצא עדים הרי זה אינו כלום אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים, לא היה יודע שיש לו ראיה ומצא ראיה, ראה שמתחייב בדין ואמר קרבו פלוני ופלוני ויעידוני או שהוציא ראיה מתחת *פונדתו הרי זה אינו כלום:

גמ' אמר רבה בר רב הונא הלכה כרשב"ג, ואמר רבה בר רב הונא אין הלכה כדברי חכמים, פשיטא, כיון דאמר הלכה כרשב"ג ממילא ידענא דאין הלכה כחכמים? מהו דתימא הני מילי לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי קמ"ל דאי עביד מהדרינן ליה: אמר לו הבא עדים כו' אמר רשב"ג כו': אמר רבה בר רב הונא א"ר יוחנן הלכה כדברי חכמים ואמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן אין הלכה כרשב"ג, פשיטא, כיון דאמר הלכה כדברי חכמים ממילא ידענא דאין הלכה כרשב"ג? הא קמ"ל דבההיא אין הלכה כרשב"ג הא בכולהו הלכה כרשב"ג לאפוקי מהא *דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה. ההוא ינוקא דתבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן א"ל אית לך סהדי? א"ל לא, אית לך ראיה? א"ל לא, חייביה רב נחמן, הוה קא בכי ואזיל, שמעוהו הנך אינשי אמרו ליה אנן ידעינן במילי דאבוך, אמר רב נחמן בהא אפילו רבנן מודו דינוקא במילי דאבוה לא ידע. ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה אמרה ליה ידענא בהאי שטרא דפריע הוה, הימנה רב נחמן אמר ליה רבא לרב נחמן כמאן כרבי דאמר *אותיות נקנות במסירה? אמר ליה שאני הכא דאי בעיא °קלתיה איכא דאמרי לא הימנה רב נחמן, אמר ליה רבא לרב נחמן והא אי בעיא קלתיה

קלתיה

גברא אגברא. דרב חסדא אדרב יהודה: **כר' יהושע בן קרחה.** דמכל מקום שניהם מעידים שחייב לו מנה: **היכא דלא מכחשו אהדדי.** כגון זה מעיד על מנה שביום שני וזה מעיד על מנה שביום ראשון ושניהן מודין שזה לא ראה בשל זה אבל היכא דשניהם מעידים על מנה אחד ומכחישין זה את זה מי אמר: **הוא דאמר כי האי תנא.** נהרדעי אמרו כי האי תנא דאמר זה אומר מנה וזה אומר מאתים דמכחישין זה את זה מצטרפין למנה, שיש בכלל מאתים מנה ולא אמרינן שתיהן שקרו אלא הלך אחר הפחות שבהם: **נחלקה עדותן.** שכיון שהאחד שקרן שוב אין כאן עדות: **יש בכלל מאתים מנה.** שניהם מעידין על מנה ובאותו מנה אין מכחישין זה את זה: **כי האי גוונא.** דתרי מיני נינהו וכולי האי מיכחשי אהדדי, מי אמר: **לדמי.** זה אומר בפני הודה לו דמי חבית של יין וזה אומר בפני הודה דמי חבית של שמן דתרווייהו מסהדי אדמי חבית יין: **בדיוטא עליונה.** הלוהו מנה: **דיוטא.** עלייה* הבולטת לרשות הרבים על פני רוחב הבית ובני רשות הרבים עוברים תחתיה: **וצירף עדותן.** כר' יהושע בן קרחה דתרווייהו מנה מחייבי ואע"ג דמתכחשי *בבדיקות, כדרב יהודה: **בתר עשרין ותרתין שנין.** דאיתמר בי מדרשא אפקיה ההוא תלמידא, ודבר לשון הרע היה:

מתני' כל זמן שמביא ראיה. הבא לבית דין ולא היה שטר זכותו בידו ויצא מבית דין חייב ולאחר זמן מצא שטר זכותו והביאו: **סותר את הדין.** בית דינו סותרין לו דינו שפסקו ומחייבין את שכנגדו: **הבא ראיה.** שטר זכותך: **הרי זה אין כלום.** שהרי אמר אין לי וחיישינן שמא זייף או שכר עדים: **קרבו פלוני ופלוני כו'.** אפילו רבן שמעון בן גמליאל מודה שכיון שהיה יודע בהן ואמר אין לי ודאי שקרנים הן: **פונדתו.** חגורתו:

גמ' הלכה כרבן שמעון. אקמייתא קאי כיון דלא אמר אין לי אע"ג דלא מצא בתוך שלשים יום: **דאי עבד.** כרבנן מהדר עובדא: **ממילא ידעינן אין הלכה כרבן שמעון.** והכא ליכא למימר כדלעיל מיניה דאי עבד כו' דבשלמא התם אי לאו דהדר ואמר אין הלכה כחכמים הוה אמינא אי עביד לא מהדרינן דאלים כח דברי המרובין אבל הכא כיון דאמר הלכה כחכמים פשיטא דאי עביד כיחיד מהדרינן להו: **הא קא משמע לן דבהא.** לחודה הוא דאין הלכה כרבן שמעון הא בכל מקום הלכה כמותו אפילו בערב ולידן: **ערב.** בגט פשוט (ב"ב ד' קעג:): **לידן.** במסכת גיטין במי שאחזו קורדייקוס (ד' עד:): **ראיה אחרונה.** הך בתרייתא דמתני' דאילו בקמייתא הילכתא כוותיה: **דנפק שטרא מתותי ידה.** שהאמינה הלוה והמלוה לשומרו: **אותיות נקנות במסירה.** המוכר שט"ח לחבירו קנה החוב במסירת אותיות ומילתיה דרבי בהמוכר את הספינה (ב"ב ד' עו:) והכא נמי קנאתו והוי כדידה ונאמנת לומר פרוע:

קלתיה

הוא דאמר כי האי תנא. משמע הכא דרב יהודה דאמר במנה שחור ובמנה לבן אין מצטרפין לית ליה דרשב"א ותימה דבחזקת הבתים (ב"ב דף מא: ושם) גבי עובדא דרב כהנא שקל בידקא בארעיה משמע בהדיא דרב יהודה אית ליה דרשב"א ואין לומר דרב יהודה בכל ענין קאמר ואפילו במנה שחור ובמנה לבן והאי דקאמר רבא מסתברא מילתיה דרב יהודה באחד אמר כו' רבא טעמא דנפשיה קאמר דא"כ הל"ל והאלהים אמר רב יהודה אפילו במנה שחור ובמנה לבן כדאשכחן בפ"ק דגיטין (דף יג: ושם*) מסתברא מילתיה דרב בפקדון כו' די"ל דודאי אית ליה דרשב"א אלא שמחלק בין מנה למאתים למנה שחור ומנה לבן: **שבית** שמאי אומרים נחלקה עדותן ואם תאמר כיון דבכת אחת בית שמאי אומרים נחלקה עדותן אם כן בשתי כיתי עדים ה"ל נמצא אחד מהן קרוב או פסול ויש לומר דהיינו דווקא כשהפסול ידוע אי נמי כמ"ד תתקיים העדות בשאר אי נמי לא אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול אלא בבאו בבת אחת תוך כדי דיבור דהוו חשיבי עדות אחת והכא שבאו שני כיתי עדים זו אחר זו ועי"ל דכי אמר נמצא אחד מהם קרוב או פסול ה"מ כי מסייעי אהדדי אבל הכא דמכחשי אהדדי לא*: **חייביה** רב נחמן. לית ליה לרב נחמן הא דאמרינן אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ ריבית אוכלת בהן דאמר רב נחמן בפרק שום היתומים (ערכין דף כב.) מריש לא הוה מזקיקנא לנכסי יתומים, כיון דשמענא להא דאמר רב דיתמי דאכלי דלאו דידהו, ליזלו בתר שיבקייהו מזקיקנא, ומהאי טעמא נמי אע"ג דבעלמא אין מקבלים עדים אלא בפני בעל דין, גבי קטן מקבלין, ולא קאמר נזקקין אלא כשיש שטר, דמקיימין את השטר שלא בפני בעל דין וכאן היה שטר:

וכיון

מסורת הש"ס

[לעיל ל: תענית ד: וש"נ]

בבא בתרא מא: נזיר כ: ע"ש

ואומר לו כצ"ל [גיר' סה"מ ורי"ף ורא"ש כבה"מ אמרו לו]

[גירס סה"מ אפונדרתו]

[גיטין לח. וע"ש לקמן: וש"נ]

ב"ב עו: ע"ש קמג: קידושין מז: יבמות קטו.

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד ל' יום הביא בתוך שלשים וכו' אמר לו הבא עדים וכו' אמרו לו הבא ראיה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חייביה וכו' גבי קטן מקבלין. עי' ב"ק דף לט ע"א תוס' ד"ה ורבי:

עין משפט נר מצוה

צט א ב ג ד ה מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה ג סמג לאוין קט טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף ג:

ק ו מיי' פכ"ב מהל' סנהדרין הלכה ז סמג לאוין קט:

קא ז ח ט י כ מיי' פ"ז שם הלכה ו ז ח ט י סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' כ סעיף א:

[וכן לקמן עב:]

קב ל מ מיי' פט"ו מהל' מלוה הלכה א סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' נה סעיף א:

[וע"ע תוס' ב"ב מח: ד"ה נחלקה]

רבינו חננאל

כלים שחורין וא' אומר כלים לבנים הרי זה נכון ופרקי' גברא אגברא קא רמית כלומר מדברי רב חסדא תקשי לרבה רבה לא סבירא ליה דרב חסדא נהרדעאי אמרי אפילו אחד אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן מצטרפי ואמרינן כמאן כר' יהושע בן קרחה הא לא דייקא כוותיהו אלא אינהו דאמור כי האי תנא דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על (מנה שחור) שתי כתי עדים אחת אומרת מאתים וא' אומרת מנה שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה אע"ג שמכחישין זה לזה עדותן קיימת וקי"ל כנהרדעי ואליבא דבית הלל א' אומר חבית יין וא' אומר חבית שמן איקים' אחד אומר דמי חבית יין ד' זוזים ואחד אומר דמי חבית שמן ח' זוזי. הוה עובדא וחייביה ר' אמי לנתבע לשלם אלו השנים ד' זוזי דמי חביתא דחמרא מגו ח' זוזי דמי חביתא דמשחא כר' שמעון בן אלעזר דאמר יש בכלל מאתים מנה. אבל אם מעידין יין ממש ושמן ממש נחלקה עדותן. א' אומר בדיוטא העליונה וא' אומר בדיוטא התחתונה הלוהו הוה עובדא וצירף ר' עדותן וחייב הנתבע לשלם: ת"ר מניין שכשיצא לא יאמר אני מזכה וחביריי מחייבין ומה אעשה והן רבו עלי ת"ל לא תלך רכיל [בעמך] ואומר הולך רכיל מגלה סוד. ההוא תלמיד דנפיק ליה מלתא דאתאמרא בבי מדרשא בסוד בתר כ"ב שנין ואפקיה ר' אמי לההוא תלמיד מבי מדרשא אמר דין גליא רזיא: מתני' כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין אמרו לו כל ראיה שיש לך הבא מיכן ועד ל' יום הביא בתוך ל' יום סותר לאחר ל' יום אינו סותר. אמר רשב"ג מה יעשה [זה שלא] מצא בתוך ל' ומצא לאחר שלשים אמר רבה בר רב הונא הלכתא כרשב"ג ולית הלכתא כחכמים אפילו דיעבד אלא מאן דעבד כחכמים מהדרינן ליה: אמרו לו הבא עדים או ראיה ואמר אין לי עדים ולא ראיה ואחר [כך] מצא עדים ומצא ראיה אינה כלום. אמר רשב"ג מה יעשה [זה שלא] היה יודע שיש לו עדים ומצא עכשיו כו'. אמר רבה בר רב הונא הלכה כחכמים ואין הלכה כרשב"ג בהא מכלל דהלכתא כוותיה בערב וצידן ולאפוקי ממ"ד חוץ מערב וצידן. ההוא ינוקא דתבעיה בדינא קמי דרב נחמן ואיתחייב וא"ל רב נחמן אית לך שהדי או ראייה ואמר לאו ושמעוה אינשי דהוו בכי ואמרו ליה אנן ידעינן לך זכותא. ואמר רב נחמן בהא אפילו רבנן מודו דמקבלין ראיותיו דינוקא במילי דאבוהא לא הוה ידע: ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידיה ואמר ידענא ביה דפריעא הוא ולא הימנא רב נחמן דאמר בתר דאתחזק בבי דינא לא אמרינן

איבעיא

מבנה

א-ב של דוגמאות של צירוף עדויות אע"פ שיש הכחשה בבדיקות

נושא

עד מתי אפשר להביא ראיה או עדים להגנתו

מבנה

ב' מקרים שבבית דין מבקשים מהנידון להביא ראיה או עדים

"ראיה"

בר"ש - הנידון אינו מגיב

בס"פ - אומר "אין לי"

נושא/מבנה

פסקי רבה בר רב הונא:

בר"ש - כרשב"ג

בס"פ - כחכ'

והסבר כוללות דבריו בכל פסק

אמוראי

אליבא דר' יוחנן מתי פוסקים כרשב"ג

2 פסקי דין של ר' נחמן (הראשון קשור ישירות לסוגיא שלנו בענין הבאת עדים אחרי שאומר "אין לי")

נושא (בסוגריים)

נאמנות שלה לומר "שלה פרוע"

מבנה

I II ב' לשונות בפסק של ר"נ

* עי' בב"ב סג. ובשב"א ד"ה אמר ר"נ ורי"ף קמ"ח: ובשב"א ד"ה ואליבא

* מעניין שרש"י מגדיר ההכחשה כאן בתחום בדיקות מאחר שמדובר בענין מקום (דיוטא עליונה - דיוטא תחתונה) ועניני מקום שייכים לחקירות. שאלות שיכולים להביא לידי הזמה עי' רש"י לעיל סוף ל: ד"ה בבדיקות

*המספור מתואם עם הגמ'

הבא עדים ואמר אין לי עדים הבא ראיה ואמר אין לי ראיה

* אחרי הסוגיא בדא"ב פגא' משיכה לדון בנושא של סיבות במתני' - בבאות אחר